

Dmitri ȘIBAEV

Doctorand, Școala doctorală Științe Umanistice, Universitatea de Stat din Moldova. Membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova. Domenii de interes științific: artele plastice, istorie.

IMAGINEA CONTEMPORANULUI ÎN CREAȚIA LUI ALEXEI COLÎBNEAC

Alexei Colîbneac este un artist cunoscut atât pentru grafica de carte, cât și pentru cea de șevalet. O altă fațetă interesantă a creației sale o constituie schițele de portret realizate de grafician în timpul numeroaselor întruniri la care lua parte, precum și autoportretele care ilustrează un monolog personal. Această categorie de lucrări nu a fost predestinată publicului larg, dar reprezintă un interesant document al epocii.

Artistul se naște în anul 1943, în satul Drepcăuți, județul Hotin. Își face studiile la Școala Republicană de Arte Plastice „Ilia Repin” din Chișinău (1958–1962), avându-i în calitate de profesorii pe: Anatolii Kolciak, Aurel David (1934–1984), Igor Vieru (1923–1988). După absolvirea școlii, pleacă la Leningrad (astăzi Sankt Petersburg, Federația Rusă) și devine studentul academicianului Alexei Pahomov (1900–1973). La Sankt Petersburg, între anii 1962–1971, A. Colîbneac studiază grafica la Institutului de Pictură, Sculptură și Arhitectură „Ilia Repin”. După absolvirea Institutului revine la Chișinău și începe cariera sa pedagogică. Mai întâi, în perioada dintre anii 1971–1976, activează la Școala-internat de Arte Plastice, actualul Liceu Academic de Arte Plastice „Igor Vieru”. Din 1985 până în prezent predă la catedra Grafica a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, ocupând, în diferite perioade, variate funcții

administrative. A. Colîbneac menționează adesea că anume formarea tinerilor specialiști constituie o filieră foarte importantă a activității sale profesionale. Printre funcțiile administrative importante pe care le-a avut semnalăm următoarele: secretar responsabil al Uniunii Artiștilor Plastici (1976–1982), inspector la Ministerul Culturii (1982–1985), prim-vice-ministru al Culturii al Republicii Moldova, șef al Direcției Patrimoniu și Restaurare din cadrul Ministerului Culturii al Republicii Moldova etc. [1, p. 69]. Funcțiile administrative pe care le-a exercitat de-a lungul timpului constituie o dovadă a faptului că A. Colîbneac face parte din categoria de creatori pentru care poziția civică activă are o importanță majoră pentru realizarea personală, fapt care se proiectează nemijlocit și în discursul său artistic.

De la începutul anilor '70, A. Colîbneac participă sistematic la un număr impunător de expoziții de grup și tabere de creație reprezentative, atât naționale, cât și internaționale. A organizat un șir de expoziții personale, dintre cele internaționale menționăm: Volos (Grecia, 1981), Nicosia (Cipru, 1986), Tabor (Cehia, 1996), Beijing (China, 1997). Lucrările sale sunt achiziționate în colecții publice în Republica Moldova (Muzeul Național de Artă al Moldovei), Federația Rusă (Galeria Tretia-

Autoportret, 1973.

Petru Jireghea (n. 1941), 1974.

kov), Japonia (Nakamura) etc. și într-un număr impunător de colecții private. Este evident faptul că activitatea sa artistică, atât de prolifică, a fost apreciată în plan național și internațional cu un șir impresionant de onoruri, printre care evidențiem titlul de Maestru Emerit al Artelor (1991) [1, p. 69; 2] și crucea „Meritul Heraldic” (decizia din 1 decembrie 2021) [3].

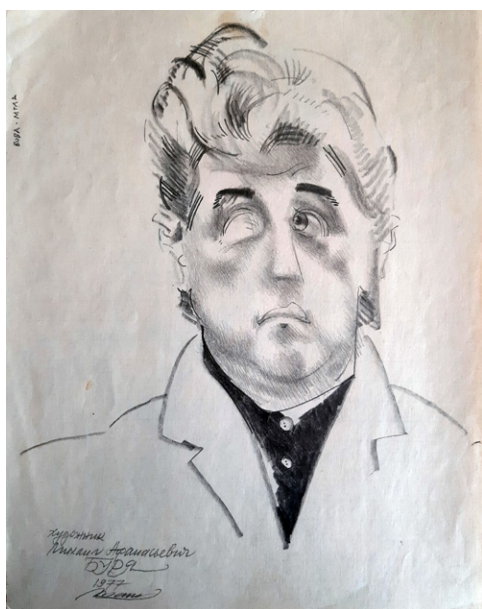
În interviul dat Iulianeii Șchircă pentru revista „Noi”, artistul expune propriile considerații asupra genului portretului: „în cazul portretelor nu e suficient să redai exteriorul, este important să-l însuflețești, să-i aplici particularități psihologice”. Tot aici, artistul evidențiază importanța atitudinii respectuoase pentru demnitatea umană a portretizatului: „Când este vorba despre portret, trebuie să existe o anumită pioșenie, chiar dragoste în relația rece și seacă.” [4, p. 21, 5].

Descrierea suitei de autoportrete ale lui A. Colîbneac poate fi începută cu pictura realizată în anul 1959, perioadă în care era student în anul III de studii la Școala Republicană de Arte Plastice „Iliia Repin” din Chișinău. Ulterior artistul va renunța la tehnica culorilor în ulei, totuși lucrarea în cauză este un interesant exemplu care ține de etapa de formare a graficianului. Studiul dat se referă la perioada picturii clarobscurului în

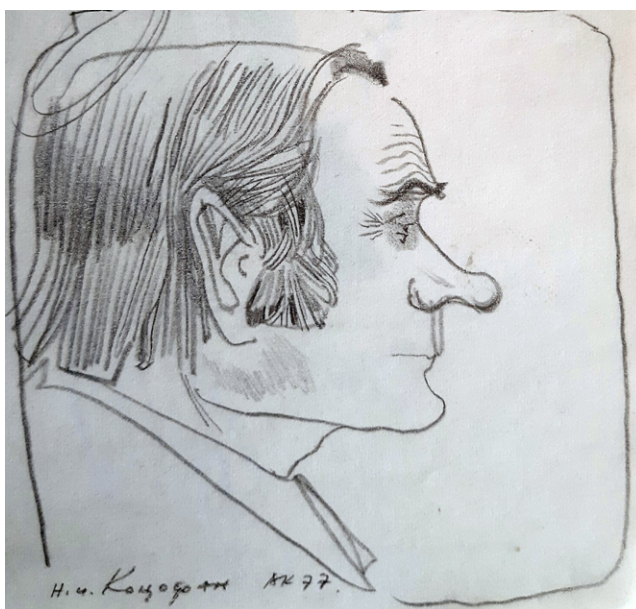
arta moldovenească, când artiștii plastici preferau contrastele puternice și gama reținută de culori. Prin felul cum este modelată forma, observăm că A. Colîbneac are o gândire grafică. Plasticianul este interesat nu atât de particularitățile raportului între umbră și lumină, cât de plasarea personajului în spațiu, preferând contururi clare ale petelor cromatice care constituie compoziția. Tot de aceeași perioadă ține și desenul (1961) în care artistul modelează forma tridimensională prin intermediul clarobscurului.

Autoportretul din 1962 a fost realizat în timpul lucrului în camera focarelor, în primul an de studii la Leningrad. Tot în aceeași perioadă, A. Colîbneac face cunoștință cu viitorul artist și teoretician Mihail Chemiakîn (n. 1943). Interpretând privirea grea a tânărului de 19 ani și tendința spre geometrizare, simțim cum artistul parcă dorește să comunice puterea de voință a sufletului tânăr și firav, dar foarte ambițios, care-l va ghida în aspirația lui de a reuși, luptând, în domeniul ales.

Autoportretul în bluză militară a fost făcut în cazarmă, în timpul serviciului în Armata Sovietică (1963). În baza desenelor făcute în această perioadă, plasticianul a elaborat un ciclu grafic „Cotidianul armatei”. Artistul combină desenul în creion cu acuarela și guașul. Se-

Mihail Burea (1924–1997), 1977.

Nicolaie Coțofan (n. 1939), 1977.

veritatea desenului este îmbogățită de gradația vibrantă a tușelor de acuarelă. Chiar de la cele mai timpurii lucrări, remarcăm cum, datorită talentului artistului, atât partea analitică a desenului, cât și partea artistică sunt armonios întregite și complementare într-un limbaj integral indisolubil. Amplitudinea soluțiilor și formelor plastice constituie un mijloc deosebit prin care e formulat conținutul propus de artist.

Autoportretele cu barbă au fost realizate în timpul călătoriei la Dresda (1970) și sunt interesante prin spontaneitatea, rigiditatea și expresivitatea liniei grafice. Artistul, prezentat într-o ambianță străină, se simte psihologic încătușat, se creează impresia că personajul este permanent cu ochii în patru. Tot în această călătorie a fost realizat și portretul lui Joachim Aschenbach, în care schema fragmentară a compoziției conferă personajului o ținută solemnă și monumentală.

În creația picturală, A. Colîbneac apelează la posibilitățile polifoniei cromatice și valorifică particularitățile specifice acuarelei. Crochiurilor cromatice le este caracteristică aceeași spontaneitate ludică pe care o relevăm și în alte tehnici ale graficii. În autoportretul în gamă rece (1973), artistul deconstruiește forma, fiind inspirat de formulele plastice cubiste, însă plasticianul renunță la rigiditatea desenului cubist,

apelând la posibilitățile pe care le oferă tehnica acuarelei pe umed și sugestia culorii, ce plasează lucrarea dată în zonă de interferență cu limbajul fauvist. Lucrarea în ansamblu constituie încă un pas spre cunoașterea acelei dimensiuni a propriei personalități care nu ține de sfera rațională. În lucrările sale, graficianul apelează des la șarjarea imaginii portretizatului, precum vedem în crochiul realizat în acuarelă (1973), unde plasticianul lungește și îngroașă gâtul în raport cu umerii înguști, conferind imaginii note ușor comice.

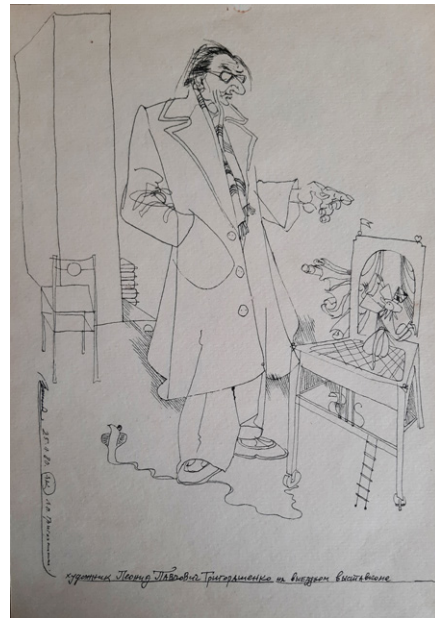
Desenul cu privirea îndreptată în jos (1973) este executat foarte energic la nivel de formă plastică, deși reprezintă o stare mai mult flegmatică a portretizatului. Artistul demonstrează variate caractere ale liniei trase cu creionul simplu. Pe alocuri, linia hașurii, trasă cu latul creionului, devine pată sură, de variate intensități, peste care artistul trece cu linia subțire a creionului ascuțit.

Interessant este autoportretul linear, realizat în tuș, reprezentând protagonistul care merge îngândurat pe stradă (1973). A. Colîbneac, cu măiestrie, a surprins și propria ținută, care este aproape stereotipică pentru imaginea artistului plastic. Lejeritatea liniei se combină iscusit cu interesul și grija pentru detaliu. Limbajul lucrării de șevalet este aproape de narativul unei

Eugen Doga (n. 1937), 1979.

Artistul Leonid Grigorașenco lucrează în comitetul de organizare al expozițiilor, 1980.

ilustrații de carte, cu note satirice, prezentând rutina de fiecare zi a graficianului, care merge, responsabil, la serviciul său. Lucrarea în cauză este al doilea autoportret în care artistul înscrie propria imagine într-o ambianță urbană ce reflectă poziția civică activă a plasticianului.

În anul 1974 a fost realizat portretul pictorului Petru Jireghea (n. 1941) în care A. Colîbneac, prin ritmicitatea aproape caligrafică a liniilor ondulate, redă trăsăturile individuale și caracterul modelului. Tot în anii '70 au fost executate portretele artiștilor: Anatol Grigoraș (1919–2002) (1976), Boris Șirocorad (1907–1998), (1978), Nicolaie Coțofan (n. 1939), (1977), Dmitri Negreanu (1979). Particularități ale limbajului expresionist semnalăm și în portretul artistului Mihail Burea (1924–1997), (1977). Artiștii Maia Cheptenaru-Serbinov (n. 1948), (1977) și Nelly Sajin (1938–1996), (1979) sunt reprezentate într-o ținută melancolică. Cu anul 1979 sunt date două crochiuri lineare care-l înfățișează pe compozitorul Eugen Doga (n. 1937).

În anii '80 au fost realizate portretele șarjate ale plasticianului Leonid Grigorașenco (1924–1995), în care A. Colîbneac scoate în evidență anume activitățile și variatele funcții administrative pe care le deținea artistul. Plasticianul

este reprezentat în diferite situații, la care însuși A. Colâbneac a fost martor, de exemplu: L. Grigorașenco fiind prezent la întruniri oficiale în Palatul Republicii (1986), lucrând în comitetul de organizare a expozițiilor (1980), ori fiind reprezentat cu telefonul alături (1982) etc.

În același deceniu au fost executate portretele șarjate ale colegilor: Vasile Nașcu (n. 1936), Aurel David (1935–1984), (1981), Valentin Co-reachin (1933–2021), (1982), Iacob Averbuh (1922–1998), (1987) etc. În portretul sculptorului Naum Epelbaum (1927–2019), (1982) este combinată rigiditatea sumară a liniei prin care este reprezentat anturajul cu interesul pentru detaliu modelat prin clarobscur, prin intermediul căruia graficianul descrie modelul. Plasticitatea mâinilor accentuează concentrarea lăuntrică, conferind expresivitate chipului portretizat.

Imaginile numeroaselor personalități, precum artiștii: Vasile Cojocar (n. 1932), African Usov, Mihail Statnii (n. 1942), Claudia Cobizeva (1905–1995), Ion Jumati (1909–1997), criticul și istoricul de artă Matus Livșiț (1920–2008) le putem vedea în mai multe desene, realizate la diferite intervale de timp și în diverse circumstanțe. În seria de portrete ale doctorului în studiul artelor Tudor Șapoșnicov vedem cele mai

*Claudia Cobizeva (1905–1995), 1981.
Din seria „întrunirile artiștilor”, 1981.*

variate reprezentări: de la compoziții șarjate, până la crochiuri în care protagonistul apare în stare introvertită și melancolică.

În 1983 a fost realizat portretul criticului și istoricului de artă Tudor Stavilă (n. 1952), care există în două versiuni, prima este crochiul îndeplinit direct în fața cercetătorului și al doilea este compoziția grafică, detaliat prelucrată, la baza căreia a stat acest crochiu. Structura compozițională și dimensiunile reduse trezesc asociația cu un Ex Libris, însă, pentru că această inscripție lipsește, nu o putem astfel califica. Tudor Stavilă este mai recognoscibil anume în schița inițială care, fără să pretindă la finalitatea logică, constituie un dialog vizual firesc cu portretizatului.

Desenul „Poetul Grigore Vieru citind” (1982) posedă o alură romantică. Poziția torsului, mâinile care țin textul, expresia ochilor îngândurați – toate acestea constituie ținuta care reflectă firea melancolică a portretizatului.

Printre desenele realizate în anii '80 evidențiem portretele sculptorilor: Robert Derbențev (1982), Boris Dubrovin (1939–2013), (1986), ale graficienilor: Boris Brânzei (1930–1993), (1982), Isai Cârmu (1940–2015), (1987), ale pictorilor:

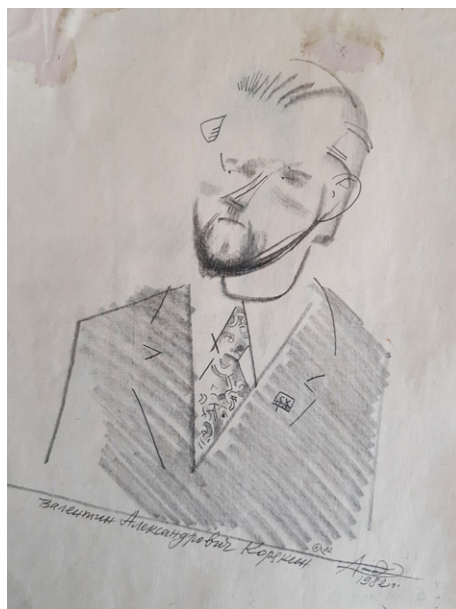
Simion Odainik (n. 1938), Nina Danilenco, Victor Cubani (1931–1995), (1987), Filimon Hămurararu (1932–2006), (1984) și portretul arhitectului Anatoli Kolotovkin (1928–2003), (1984).

În portretul compozitorului Tudor Chiriac (n. 1949), (1989), graficianul, fie și în format redus, tinde să obțină un chip monumental prin care să exprime spiritul muzicii compozitorului, făcând referire la vestitul poem pentru voce, orgă, clopote și bandă magnetică „Miorița”.

Artistul are seria de portrete de grup realizate la numeroase întruniri în care sunt surprinse scene întregi cu o variată gamă de stări psihologice ale personajelor, ce sunt încadrate într-o singură compoziție. A. Colîbneac le-a clasificat într-o serie aparte cu denumirea „Întrunirile artiștilor”. Majoritatea lucrărilor din seria în cauză au fost realizate între anii 1976–1982, în perioada în care graficianul ocupa postul de Secretar al Comitetului de Conducere al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova. Desenele sunt completate cu numele personajelor reprezentate ori explicațiile care țin de acțiunea sau scopul întrunirii. Inscripțiile sunt spontan încadrate în compoziție în calitate de element grafic. Artistul „îm-

Aurel David (1935–1984), 1981.

Valentin Coreachin (1933–2021), 1982.

prumută” procedeele compoziționale și plastice din structurile compoziționale specifice gravurii incizate, dar le interpretează în cheia stilistică a crochiului, cu incursiuni umoristice. Aceste procedee se manifestă prin expresivitatea liniei laconice, care redă forma în spațiu și care în sine presupune un ritm grafic, precum și prin interesul pentru detaliu, care îmbogățește ornamentul acestui ritm. Masele mari de umbră și lumină se disting prin hașuri rigide și paralele. În unele desene, artistul introduce anumite detalii care dau compoziției o dimensiune ironică, folosind procedeul supradimensionării ori subdimensionării. În compoziția din 23.04.81, A. Colîbneac construiește ritmul din picioare, scaune, spinări și cefe care constituie primele planuri și doar deasupra lor este plasată persoana care ține discursul: secretarul și două profiluri. În alte desene din această serie, inclusiv și în simple eboșe, sunt reprezentați pictorii: Vladislav Obuh (1928–1994), (1983), Anatoli Parșikov, sculptorii: Leonid Fitov (1917–1998), Iurii Canașin (n. 1939), (1981), ceramistul Serghei Crasnojon (n. 1939), graficianul Simion Hămuraru (n. 1947), criticul de arte Dmitri Golțov (1979), scriitorul Vlad Ioviță (1935–1983) și alții.

În anii '90 a fost realizat portretul comic suprarealist al lui Jean-Paul Belmondo (n. 1933),

(1995). Iar pentru portretul artistului Gheorghe Vrabie (1939–2016), (1995) este caracteristică hiperbolizarea trăsăturilor individuale, care au un caracter șarjat. Alte lucrări realizate în acest deceniu sunt portretele profesorului universitar Bobi Dzavattini (1995) și a muzicianului Ion Ciobanu (1990), unde într-o compoziție grafică, plasticianul, prin ritmicitatea liniară, prezintă portretizatului într-o ținută melancolică.

Vedem și desene în care se suprapun multiple portrete încadrate într-o singură compoziție, însă logica prin care aceste personalități au fost combinate ținea de momentul realizării lucrării și pentru privitorul contemporan este greu să o descifreze, în cele mai multe cazuri aceste reprezentări constituiau niște combinații accidentale, să nu uităm că lucrările de fapt prezentau un jurnal personal și nu presupuneau să fie explícite pentru privitor. În astfel de compoziții evidențiem portretele reușite ale artiștilor: Grigorie Cornienco (1982), Gheorghe Munteanu (1934–2018), Valeriu Pușcaș (1937–1990) (1982) și portretul savantului Leonid Cemortan (1927–2009) (1989). Tot aici evidențiem seria de desene mici unde sunt portretizați: ceramistul Mihail Grati, cântăreața Maria Bieșu (1935–2012) și scriitorul Ion Constantin Ciobanu (1927–2001), compozitorul Eugen Doga (n. 1937), actorul Mihai

Tudor Șapoșnicov, 1982.
Poetul Grigore Vieru citind, 1982.

Fusu, pictorul Andrei Mudrea (n. 1954), cineastului Mihai Poiată (n. 1949).

Lucrările lui A. Colâbneac se recunosc prin virtuozitatea liniei, prin care este construită compoziția. În portretele sale, care constituie desene de scurtă durată, plasticianul știe să păstreze echilibrul între linia laconică și sugestivă care generalizează forma plastică și prelucrarea atentă a detaliului.

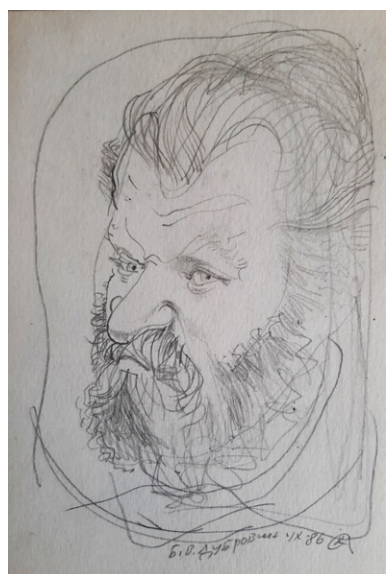
Desenele țin de sfera jocului necondiționat și a plăcerii dezinteresate, constituind un pro-

pus al contemplării modelului, ori al unei acțiuni care unește mai multe persoane într-un portret de grup. Lucrările date nu au fost făcute pentru simzele expozițiilor, dar, din perspectiva timpului actual, constatăm că reprezintă mărturia timpului său, care înfățișează ori tinerețea contemporanilor, ori chipurile persoanelor care au plecat în neființă.

A. Colâbneac este preocupat de chipul omului în care se proiectează spiritul contemporanului. Artistul nu se lasă fascinat de jocul

Tudor Stavilă (n. 1952), 1983.

Boris Dubrovin (1939–2013), 1986.

Iacob Averbuh (1922–1998), 1987.

Isai Cârmu (1940–2015), 1987.

forme plastice, dar o folosește ca mijloc pentru expresia conținutului și atingerea obiectivului propus. În lucrările graficianului vedem interes pentru individualitate, care este privită în contextul comunității. Ironia, hiperbolizarea, umorul nu transformă portretizatului într-un personaj dintr-o realitate plastică artificială, din contra, reliefat, acesta reprezintă omul care a stat în fața artistului cu variatele sale trăsături individuale și stări de spirit, pe care măiestria artistului permite să le reflecte în crochiurile analizate. Lucrările sunt executate în cele mai bune tradiții a graficii mondiale, care îmbină atât școala europeană cât și procedeele plastice caracteristice artei japoneze, care însă sunt trecute prin viziunea formată a personalității plasticianului și cultura din care firea lui face parte. Cu toate că artistul apelează la hiperbolă în limbajul plastic, el o folosește pentru a evidenția individualul, și nu oscilează în distorsionarea chipului, manifestând respectul pentru imaginea omului educat în contextul culturii creștine, demnitatea lui umană. Plasticianul știe să aleagă pentru modelul său o cheie stilistică aparte, fiind în fiecare lucrare diferit, dar întotdeauna recognoscibil.

Referințe bibliografice:

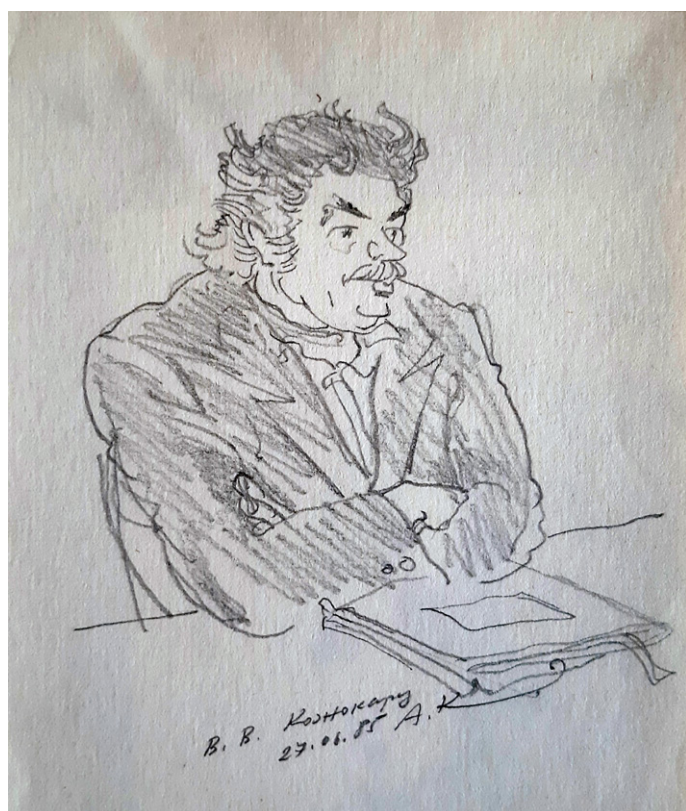
1. Colesnic, I. *Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală” Colîbneac, Alexei: [repere biogr.] // : ghid encicl.* Chișinău: editura MUSEUM, 2008, p. 69-70.
2. *Curriculum Vitae. Alexei Colîbneac.* <http://arta.md/ro/member/colibneac/cv> [vizitat la: 27.07.2021].
3. *Lista cavalerilor Crucii „Meritul Heraldic”, decorați prin Decizia CNH nr. 268-V.01 din 1 decembrie 2020.* <http://cnh.prm.md/wp-content/uploads/Lista-cavaleri-Meritul-Heraldic.pdf> [vizitat la: 27.07.2021].
4. *Colîbneac A., Biobibliografie / Bibl. Naț. A Rep. Moldova, Colecția „Moldavica”, seria „Plasticienii Moldovei”; alcăt.: Svetlana Miron.* Chișinău: BNRM, 2008.
5. Șchircă, I. *Eu rămân a fi omul satului: [de vorbă cu pictorul Alexei Colîbneac].* În: *Noi*: 2005, Nr. 1, p. 6-7.

Matus Livșiț (1920–2008), 1989.

Filimon Hămuraru (1932–2006), 1984.

Vasile Cojocaru (n. 1932), 1985.
Vlad Ioviță (1935–1983).

Imaginea contemporanului în creația lui Alexei Colîbneac

Rezumat. Alexei Colîbneac este recunoscut în arta Moldovei ca unul dintre cei mai notorii maeștri ai desenului. Pe parcursul activității sale artistice, graficianul a realizat serii impresionante de crochiuri de o înaltă calitate artistică. Desenele analizate constituie documentul vizual al ultimilor trei decenii din secolului al XX-lea, reprezentând chipul contemporanului înscris în contextul activității sale profesionale. Considerăm important de a valorifica lucrările prezentate, pentru că obiceiul de a face crochiuri aproape că nu are continuitate la etapa actuală în contextul artei naționale. În acest articol ne-am propus să analizăm portretele personalităților reprezentative ale culturii naționale, semnate de A. Colîbneac, adesea, chiar în cursul întrunirilor la care artistul era prezent, îndeplinind diverse funcții administrative. Analizăm și un șir de autoportrete, realizate în diferite etape ale evoluției sale artistice. Majoritatea din lucrările cercetate nu au fost niciodată prezentate publicului, fiind cu grijă păstrate în numeroase mape de desen în atelierul plasticianului.

Cuvinte-cheie: portret, autoportret, desen, crochiu, grafică, Alexei Colîbneac, creion, materiale grafice.

The image of the contemporary in the creation of Alexei Colîbneac

Abstract. Alexei Colîbneac is recognized as one of the most notorious masters of drawing in the art of Moldova. During his artistic activity, A. Colîbneac has made several impressive series of sketches of a high artistic quality. Drawings which are analyzed in this article represent a visual document of the last three decades of the twentieth century, illustrating the image of the contemporary man in the context of his professional activity. It is important to examine A. Colîbneac's drawings, because the habit of making sketches has almost no continuity in the context of national art. The research intends to analyze the portraits of the personalities of the national culture made by A. Colîbneac, often, even during the meetings at which the artist took part, fulfilling his administrative functions. Also, it is analyzed a series of self-portraits, made in different stages of his artistic evolution. Most of the researched works were never presented to the public, being carefully kept in numerous drawing folders in the artist's workshop.

Keywords: portrait, self-portrait, drawing, sketch, graphics, Alexei Colîbneac, pencil, graphics.

Tudor Chiriac (n. 1949), 1989.
Gheorghe Vrabie (1939–2016), 1995.

